

datum: 20 september 2021

De heer Jan Jambon
Minister President
Martelaarsplein 19
1000 Brussel

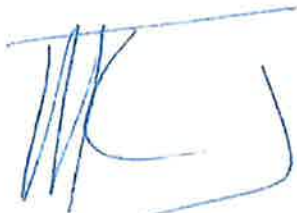
Mijnheer de Minister President,

Hierbij hebben wij het genoegen U het VVP-advies ter beschikking te stellen over het dossier 'Vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling' (2021).

Het VVP-advies werd heden goedgekeurd door de VVP-Raad van Bestuur.

Graag blijven we ter uwe beschikking voor meer duiding.

Met vriendelijke groeten,
Namens de Voorzitter en de leden van de Raad van Bestuur,

Raymond Van Loock
VVP-directeur

(Bijlage: VVP-standpunt)

Datum: 20 september 2021

Samen voor Duurzame Ontwikkeling

VVP-advies inzake het ontwerp 'Vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling' (2021)

1. Inleiding

Met de Vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO 4) kiest de Vlaamse regering voor een zestal transitieprioriteiten. Samen met de 53 doelstellingen van Vizier 2030 is dit de manier waarop de Vlaamse regering in haar beleid de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) vertaalt.

De zes transitieprioriteiten zijn:

- Circulaire economie
- Leven, leren en werken in 2050
- Samen leven in 2050
- Industrie 4.0.
- Mobiliteit
- Energie en klimaat

In VSDO 4 wordt één transitieprioriteit niet hernomen: 'slim wonen en leven' wordt opgenomen in lopend beleid.

2. VVP-advies samengevat

De Vlaamse provinciebesturen **scharen zich achter de strategische keuze van Vlaanderen** om in de VSDO 4 een aantal transitieprioriteiten af te bakenen. Dat laat een doorgedreven, doelgerichte aanpak toe.

De Vereniging van Vlaamse Provincies pleit er in dit advies voor bij de evaluatie van de huidige Vlaamse strategie 'duurzame ontwikkeling' nog meer stil te staan bij de **impact van de transitieprioriteiten** en ook te onderzoeken of het niet mogelijk is om alle SDG's en SDG-subdoelstellingen hierbij te betrekken. Dat maakt ook internationale benchmarking gemakkelijker.

Inhoudelijk stellen de Vlaamse provinciebesturen voor om de **ambities van de transitieprioriteiten**, waarmee de Vlaamse overheid werk maakt van de SDG's, waar mogelijk nog verder aan te scherpen. Dit is met name het geval voor het klimaatbeleid. We pleiten er ook voor dat **twee extra transitieprioriteiten worden toegevoegd, nl. (1) omtrent 'robuuste watersystemen' en (2) omtrent 'ecosystemen en biodiversiteit'**.

Tenslotte dragen we met de **Vlaamse provinciebesturen graag bij aan een transversale, geïntegreerde en interbestuurlijke aanpak**. Die zou volgens ons de impact van de transitieprioriteiten verder kunnen versterken.

3. VVP-advies

3.1. Evaluatie als basis voor VSDO 4

Conform het decreet 'duurzame ontwikkeling' baseert de Vlaamse regering haar Strategie Duurzame Ontwikkeling op een evaluatie van de vorige Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO 3 – visie 2050 (2016)).

Uit de teksten blijkt dat deze evaluatie vooral gebeurde voor de transitieprioriteiten en recent voor een beperkt aantal zgn. dashboardindicatoren. Deze nieuwe strategie wordt dus niet gebaseerd op de evaluatie van de eigen 111 indicatoren van Vizier 2030, die pas in 2022 voorzien is. Bovendien worden in de Vlaamse indicatoren best alle SDG's en SDG subdoelstellingen meegenomen. Een evaluatie aan de hand van deze indicatoren zou nog beter kunnen verduidelijken wat de impact is van de transitieprioriteiten.

Een evaluatie aan de hand van indicatoren voor alle SDG's / SDG subdoelen is ook in lijn met wat de VN, Europa en de federale overheid ontwikkelen, en maakt internationale benchmarking mogelijk. Het is op basis van de voorliggende documenten niet zo duidelijk hoe Vlaanderen internationaal zal rapporteren over de SDG's. We stellen ons ook de vraag hoe deze strategie en haar transitieprioriteiten zich verhouden tot het Europese bindende kader, bv. in het domein van energie en klimaat.

We lezen in VSDO 4 evenmin hoe Vlaanderen bijdraagt aan de Nationale Strategie Duurzame Ontwikkeling.

3.2. Ambities van de transitieprioriteiten

In voorliggend ontwerp van VSDO 4 werden de transitieprioriteiten enerzijds door Idea consult (met en klemtoon op de 'governance') en anderzijds door de betrokken diensten (inhoudelijk) geëvalueerd. Misschien gaat hierbij iets te weinig aandacht naar de impact, de maatschappelijke resultaten van de transitieprioriteiten. Dat is met name zo voor de transitieprioriteit omtrent energie en klimaat.

In bijlage 3 bij het ontwerp-VSDO4 wordt bij Transitieprioriteit Energie en Klimaat verwezen naar het lopende Vlaamse klimaatbeleid, nl. het 'Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030' (VEKP) en de 'Vlaamse Klimaatstrategie 2050', en de doelen die daarbij werden vooropgesteld voor de mijlpaal 2030.

De Vlaamse administratie voegde in de tekst een zelf uitgevoerde evaluatie toe van de vorderingen die tot nu toe werden gemaakt in de uitvoering van 'het eigen klimaatbeleid':

"Uit het derde voortgangsrapport bij het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020 zoals medegedeeld aan de Vlaamse Regering op 9 oktober 2020 blijkt dat de niet-ETS uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen tussen 2005 en 2018 slechts daalde met 3% of gemiddeld met 0,2% per jaar. Het VEKP 2021-2030 beoogt een veel verdere reductie, namelijk 35% in 2030 ten opzichte van 2005. Voor het bereiken van de Vlaamse hernieuwbare energie doelstelling voor het jaar 2020 werd reeds een hoeveelheid van 1.800 GWh hernieuwbare energie in het buitenland aangekocht."

Andere doorbraakindicatoren konden nog niet worden beoordeeld omdat zij op 2025 zijn gericht.

Vreemd genoeg kent de Vlaamse administratie zichzelf op basis van deze vaststellingen de beoordeling 'goed (doelen bijna volledig bereikt)' toe. Deze vaststelling verbaast. Men lijkt zich hier te verschuilen achter technische, procesmatige argumenten, maar gaat voorbij aan de onvoldoende resultaten op het terrein. Het laatste IPCC rapport (dat evenwel werd gepubliceerd na het opmaken van het ontwerp

VSDO 4) geeft aan dat er meer, hoogdringende, grootschalige en effectievere maatregelen noodzakelijk zijn om de globale opwarming van de aarde onder 1,5° C te houden en de leefbaarheid van onze wereld enigszins te bewaren.

Vlaanderen heeft nochtans heel wat krachtige hefboomen in handen, al dan niet in samenwerking met hogere en lagere overheden. Voorbeelden daarvan zijn de Vlaamse codex ruimtelijke ordening, de mogelijkheid tot een slimme kilometerheffing, gerichte CO2-taksen en een lastenverschuiving van elektriciteit naar aardgas door te voeren enz. Dat de praktische implementatie daarvan niet altijd eenvoudig is en doordacht moet gebeuren (bv. met sociale correcties) is evident. Maar de impact ervan is vele malen groter dan te voorzichtig, te vaak veranderende of te ver vooruit geschoven maatregelen. Bovendien liggen de opeenvolgende natuurrampen van de afgelopen jaren (droogte, overstromingen) en steeds meer gelijklopende internationale engagementen nog vers genoeg in het publieke geheugen om een momentum voor een krachtig klimaatbeleid te vormen.

In het transitietraject 'circulaire economie' werd de link gelegd met landbouw en de bouwsector. We stellen ons de vraag of deze thema's niet breder dienen bekeken te worden. Immers, zowel de 'voedseltransitie' als de hele beweging rond 'duurzaam bouwen' gaan verder dan circulaire economie. Denken we bv. aan de eiwittransitie, die voorwerp is van de recentste green deal waarbij heel wat partners participeren. Beide bieden dus heel wat kansen om met vele partners uit deze sectoren, maar ook interbestuurlijk resultaten te behalen.

3.3. Twee bijkomende transitieprioriteiten

De transitieprioriteiten lijken centraal te staan in VSDO 4. We durven als Vlaamse provinciebesturen hier transitieprioriteiten toevoegen:

- een transitieprioriteit rond 'robuuste watersystemen' en
- een transitieprioriteit over de zorg voor 'ecosystemen en biodiversiteit'.

Transitieprioriteit robuuste watersystemen

Er zijn diverse redenen om deze transitieprioriteit toe te voegen in VSDO 4.

Ten eerste is het een logische gevolg van Visie 2050 en vizier 2030 en dus is het ook consequent om dit thema als transitieprioriteit op te nemen. In Visie 2050 wordt de ambitie voor Vlaanderen vertaald in een toekomstvisie over negen thema's. Een robuust watersysteem is één van deze thema's:

"In 2050 beschikt Vlaanderen over een robuust watersysteem, dat in staat is om (klimaat)schokken op te vangen. Het beschermt de ecosystemen en biedt tegelijkertijd vele functies en diensten. Het watersysteem beschermt tegen overstromingen, biedt wateropslag, drinkwater, proces- en koelwater. Het voorziet in irrigatie en drainage. Het beschikt over mogelijkheden voor recreatie en beleving, naast verbindingen voor goederentransport en zachte mobiliteit. Hiervoor doet Vlaanderen een beroep op een combinatie van slimme technologie, robuuste infrastructuur en voldoende ruimte. We dragen zodoende bij tot Duurzaam Ontwikkelingsdoel 6: "Waarborg de beschikbaarheid en het duurzaam beheer van water en sanitair voor iedereen". Het thema is ook opgenomen in de doelstellingen van Vizier 2030 (doelstellingen 25, 38 tot 40).

De Vlaamse overheid heeft in 2020 met de Blue Deal ook een actieplan ontwikkeld dat, door dit thema als transitieprioriteit op te nemen, de aanzet zou kunnen vormen voor een structurele, grootschaliger aanpak.

Ten tweede kan deze aanvulling in VSDO 4 ervoor zorgen dat we sneller, met meer impact werk maken van 'een robuust watersysteem, dat in staat is om klimaatschokken op te vangen'. De zeer grote en snel toenemende impact van de klimaatverstoring de voorbije jaren maakt o.i. duidelijk dat verder uitstel niet mogelijk is.

Als provinciebestuur willen we graag partner zijn bij deze transitieprioriteit. Ook als provincies werken we aan robuuste watersystemen om de impact van de klimaatcrisis op te vangen (zie o.m. het provinciaal waterbeleidsplan en wateractieprogramma van de provincie Vlaams Brabant, de droogtestrategie van de provincie Antwerpen en het waterbeleid van de provincie Limburg), maar er ligt hier natuurlijk ook een belangrijke rol bij de Vlaamse overheid.

Transitieprioriteit zorg voor ecosystemen en biodiversiteit

Ook de tweede transitieprioriteit die we graag opgenomen zien in de VSDO 4 wordt uitdrukkelijk benoemd in Visie 2050 en Vizier 2030. In de Visie 2050 staat letterlijk:

" (...) Zowel in het stedelijk gebied als in het buitengebied is er aandacht voor het behoud van de biodiversiteit. De achteruitgang van de biodiversiteit is een halt toegeroepen. Zo beschikken alle Vlamingen over een basisnatuurkwaliteit in hun directe omgeving en verhoogt de natuur-en landschapsbeleving. De hoge biodiversiteit, ondersteund door een robuuste groene infrastructuur, zorgt voor veerkrachtige ecosystemen, bestand tegen grote wijzigingen. Zodoende zet Vlaanderen zich ook ten volle in voor Duurzaam Ontwikkelingsdoel 15 van de VN: "Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam aanwenden van landgebonden ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en keer het om en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe". Onze natuurlijke ecosystemen zijn veerkrachtig. Ze worden ook gevaloriseerd: ze leveren ecosysteemdiensten voor de maatschappij, die ze op duurzame wijze gebruikt."

Bij de uitdagingen in Visie 2050 staat bovendien: *"Vlaanderen kent verlies aan biodiversiteit: slechts 15% van de dier-en plantensoorten van Europees belang die in Vlaanderen voorkomen, zijn in gunstige staat, meer dan de helft (58%) in zeer ongunstige staat."* In Vizier 2030 verwijzen doelstellingen 42 tot 45 naar biodiversiteit en ecosystemen.

In een actuele evaluatie van de huidige situatie door het eigen Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (zie: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/40016>) wordt in detail aangegeven hoe de biodiversiteit onder druk staat door vooral verandering in landgebruik, versnippering, verontreiniging en vermessing en verzuring, verdroging, invasieve uitheemse soorten klimaatverandering en consumptie (incl productie en handel). Het rapport geeft ook aan hoe Vlaanderen de EU natuurdoelen voor 2020 niet haalde, net op een moment waarop Europa met de Green Deal de lat hoger legt. In dit rapport staan tal van aanbevelingen om toch te voldoen aan de Europese doelen

- Creëer een netwerk van beschermde gebieden;
- Maak een Vlaams plan voor het herstel van de natuur op het land en in de zee;
- Maak wezenlijke veranderingen mogelijk;
- Maak meewerk van een ambitieuze wereldwijde biodiversiteitsagenda;
- Los kennishiaten op.

In het begin van dit rapport stelt men dat in het kader van de ecosysteemdiensten de biodiversiteit kan beschouwd worden als een generieke levensverzekering die ons welzijn en onze welvaart ondersteunt. Enkel door de zorg voor biodiversiteit en ecosystemen als een transitieprioriteit op te nemen, kunnen deze aanbevelingen ook binnen een redelijke termijn in de praktijk worden omgezet. Ook hier verdragen deze aanbevelingen geen verder uitstel.

Ook hier zou het opnemen van deze transitieprioriteit kunnen leiden tot meer een structurele, meer ambitieuze aanpak, in lijn met de Europese natuurdoelen.

De voorbije covid pandemie maakte het belang van natuur voor velen duidelijk. De provinciebesturen maken natuurbeleving, via recreatie en toerisme mogelijk. Het beleid afstemmen op de Europese natuurdoelen biedt ook meer kansen op Europese subsidie, die we nu mogelijk missen.

4. Tot slot: transversale, geïntegreerde en interbestuurlijke aanpak

De SDG's impliceren een transversale aanpak, waarbij over de transitieprioriteiten heen nauw wordt samengewerkt, maar ook met andere besturen.

In de evaluatie door Idea Consult lezen we: "Er is soms te weinig ruimte in de politieke en administratieve sturing binnen de Vlaamse overheid opdat departementen en agentschappen vlot zouden kunnen samenwerken." In de ontwerp VSDO 4 vernemen we niet hoe de Vlaamse regering hier verdere stappen in onderneemt.

Het Vlaamse decreet duurzame ontwikkeling, dat de basis vormt voor de vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling geeft aan dat het Vlaamse beleid duurzame ontwikkeling ... een inclusief, gecoördineerd en participatief beleid is, dat de Vlaamse Regering realiseert via onder meer het overleg en de samenwerking met het gemeentelijk en provinciaal bestuursniveau bij de ontwikkeling en de uitvoering van het Vlaamse duurzame-ontwikkelingsbeleid en de ondersteuning van het gemeentelijke en provinciale beleid duurzame ontwikkeling (artikel 4).

VSDO 4 blijft ook over het partnerschap met de provinciebesturen en de lokale overheden stil, noch is duidelijk hoe men de vele maatschappelijke actoren, die zich momenteel achter de SDG's scharen tot partner maakt. In VSDO 4 wordt evenmin duidelijk hoe de Vlaamse regering de link legt met het mondiale karakter van de SDG's.

Conclusie

De Vlaamse provinciebesturen dragen samen met de lokale besturen en vele anderen bij aan de beleidsdomeinen die gevat zijn in de transitieprioriteiten. Daarom willen we ook graag **bijdragen aan een transversale, geïntegreerde en interbestuurlijke Vlaamse aanpak**, om samen werk te maken van de SDG's.

